

Norges Indskrifter med de ældre Runer.

Udgivne

for

Det Norske Historiske Kildeskriftfond

ved

Sophus Bugge.

4de Hefte.

Christiania.

A. W. Brøgers Bogtrykkeri.

1898.

19. Kjølevig i Strand.

Literatur. S. Bugge i Aarbøger f. n. O. 1884 S. 81—96 (med Tegning). — Stephens Run. Mon. III (1884) S. 453—456 (med Tegning). — Aarsberetning for 1883 fra Foren. t. n. F. Bevar. S. 125. — Noreen Altisl. u. altnorw. Gramm. ¹ (1884) S. 192 Nr. 12. — Burg Runeninschr. (1885) S. 71, 118—124. — Wimmer hos Burg S. 156. — Noreen i Nordisk Revy Nr. 28 (31 Mars), Årg. II (1884—85), S. 363. — F. Kluge i Literaturblatt f. germ. u. rom. Philol. 1885, Febr., Nr. 2 S. 59. — F. Kluge i Kölbings Engl. Stud. IX. — Heinzel (1885) i Anzeiger f. deutsch. Alt. 12 (1886) S. 46, 48. — Wimmer, Die Runenschrift (1887) S. 99 Anm., 149 f. (med Tegning efter Tegningen i „Aarbøger“), 160, 163, 222, 224, 303. — Norges Land og Folk, Stavanger Amt (1888), S. 283. — Falk, Oldnorsk Læsebog (1889) S. XXVI (med Tegning efter Tegningen i „Aarbøger“). — Falk i Akad. Afhandl. til S. Bugge (1889) S. 16. — Johansson i Bezzensbergers Beiträge XVI (1890) S. 162 f. — F. Kluge i Pauls Grundriss ¹ I (1891), S. 355, 402. — Sievers sammesteds S. 413. — Noreen sammesteds S. 319, 503. — van Helten i Paul-Braunes Beitr. XV (1891) S. 479. — A. Kock i Arkiv f. n. Filol. VII (1891) S. 370 f. — Löffler i „Uppsalastudier“ (1892), S. 1. — S. Bugge i Arkiv f. n. F. VIII (1892), S. 4, 27 f. — Noreen Altisl. u. altnorw. Gramm. ² (1892) S. 83, S. 263 Nr. 235. — Hoffory i Deutsche Literaturzeitung 1893, Febr., Nr. 8 S. 238. — Noreen Abriss der urgerm. Lautlehre (1894) S. 124. — Wimmer i „Aarbøger“ 1894 S. 36. — Stephens, The Runes (1894), S. 61 Nr. 154 og S. 71 f. Nr. 287. — Streitberg, Ugermanische Grammatik (1896), S. 190, 245, 269, 336. — F. Kluge i Pauls Grundriss ² I (1897) S. 387, 410, 486 f. — Noreen sammesteds S. 520, 556, 623. — Th. v. Grienberger i Arkiv XIV (1897) S. 125.

¹) Her heder det feilagtig, at Bracteaten er funden „paa Gaarden Kalvig i Holte Sogn“ istedenfor „paa Gaarden Selvig (eller: Sælvig) i Høle Sogn“.

Grundlag for Behandlingen. Undersøgelse af Originalen ved Prof. O. Rygh og Udgiveren.

Tegninger. Den her Side 271 meddelte Tegning er kopieret efter den Tegning, som har været udgivet i Aarbøger 1884 S. 80. Derhos er her S. 270 meddelt Autotypi af et Photographi, taget efter Originalen af Photograph Væring.

Denne Runesten blev opdaget af Amts-Agronom I. Anda i Høsten 1882. Den laa dengang med den beskrevne Side nedad i Taget af en Poteteskjælder paa Gaarden Kjølavig¹⁾ i Strand Sogn, Ryfylke Fogderi. Stenen havde længe ligget i den Stilling, men Folkene paa Gaarden sagde, at den engang havde staaet i en liden Stendysse i Nærheden, og at en anden, nu forsvunden Sten med Runeskrift havde staaet tæt derved. Hr. Anda underrettede Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring om sit Fund, og ved hans Medvirkning blev Stenen i Juni 1883 bragt ind til Christiania, hvor den nu er reist i Haven bag Universitets-Bibliotheket ved Siden af Tunestenen og Bø-Stenen. Den har i Universitetets Oldsagsamling Nr. 11706.

Da Stenen fra Kjølavig kom til Christiania, var hverken Oldsagsamlingens Bestyrer Prof. Rygh eller jeg i Staden. Indskriften blev da først undersøgt af Assistent ved Samlingen Cand. P. Groth, som læste og tolkede anden og tredje Runerad væsentlig rigtig. Senere har Prof. Rygh og jeg gjentagne Gange sammen gransket Indskriften, og alt, som i det følgende meddeles om Stenen og om Runernes Udseende, er nedskrevet efter Samraad med Prof. Rygh.

Kjølavig-Stenen er 2,70 Meter (10 Fod 4 Tommer) i sin hele Længde, 2,20 Meter (omtr. 7 Fod 7 Tommer) høi over Jorden og 0,23 Meter (omtr. 9 Tommer) tyk; dens største Bredde paa Midten er 0,53 Meter (næsten 21 Tommer). Den er af grovkornet graa Granit. Den i dens ene Side indhuggede Indskrift er en af de udføriligste nu bevarede norske Indskrifter med den længere Rækkes Runer. Runerne gaa i tre indbyrdes ikke forbundne Rader, som ei er omgivne af nogen Ramme, nedenfra opad, saa at Runerne vende mod venstre. Interpunktion eller Ordadskillelse er ikke anvendt. Hver af de tre Rader ender med et fuldstændigt Ord. Indskriftsiden maa allerede dengang, da Runerne blev indhuggede, have været temmelig ujævn. Indskriften synes i det hele at være udført paa en mindre omhyggelig Maade.

I første Rad (den som begynder længst til høire), hvis Runer gaa ud til Stenens Kant, er den øverste Del af de fleste Runestave nu utydelig, ved enkelte kan den nu slet ikke skjælnes. Dette er for en stor Del foranlediget derved, at en Revne gaar nedenfra opad ved Toppen af Runerne i denne Rad. Disse skal vistnok (naar de her vendes om mod høire) læses:

¹⁾ Gaards-Nr. 11, tidligere Matrikel-Nr. 8. Forhen feilagtig skrevet Kylevig, Kyllavig. Udtalt Kjølavigjaa. Den oldnorske Navneform kjendes ikke. Den tør have været *Kjølavik*, d. e. Skibevig, hvilket Navn passer godt, da der er Ankerplads i den Vig, ved hvis Bund Gaarden ligger.

H F M N T F I < F Y

h a d u l a i k a r

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Rune 1. Forbindelsesstregen er fuldt horizontal.

Rune 2. Nedre Kvist er delvis bevaret, af øvre er en Rest svagt synlig ovenfor Revnen.

Ved Rune 5 kan Kvisten oventil nu ikke sees, men efter Meningen kan der ikke være Tvivl om, at her skal læses T I.

Rune 6. Nedre Kvist, som er næsten horizontal, er helt bevaret; af øvre er Enden synlig.

Rune 9. Nedre Kvist er godt synlig, af øvre er der utydelige Spor.

Mellem Rune 9 (a) og 10 (a) er der større Afstand end ellers mellem to Runer i denne Rad. Dette har sin Grund i en med Runestavene nogenlunde parallel, ved tilfældig Afskalling fremkommen Afsats paa Stenens Overflade tæt foran a, som maa have været tilstede, førend Runerne blev indhugne.

Rune 10. Den Del af Staven, som er ovenfor Kvistenes Rod, staar skjævt, ikke lidet til venstre for den nedre Del af Staven.

Paa Tegningen fremtræder en Revne mellem Rune 4 og Rune 5 for stærkt.

Anden Runerad, som begynder meget længere til venstre end første, synes (naar man vender Runerne om mod høire) at maatte læses:

M < H F X N S T F M F Y

e k h a g u s t a d a r

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

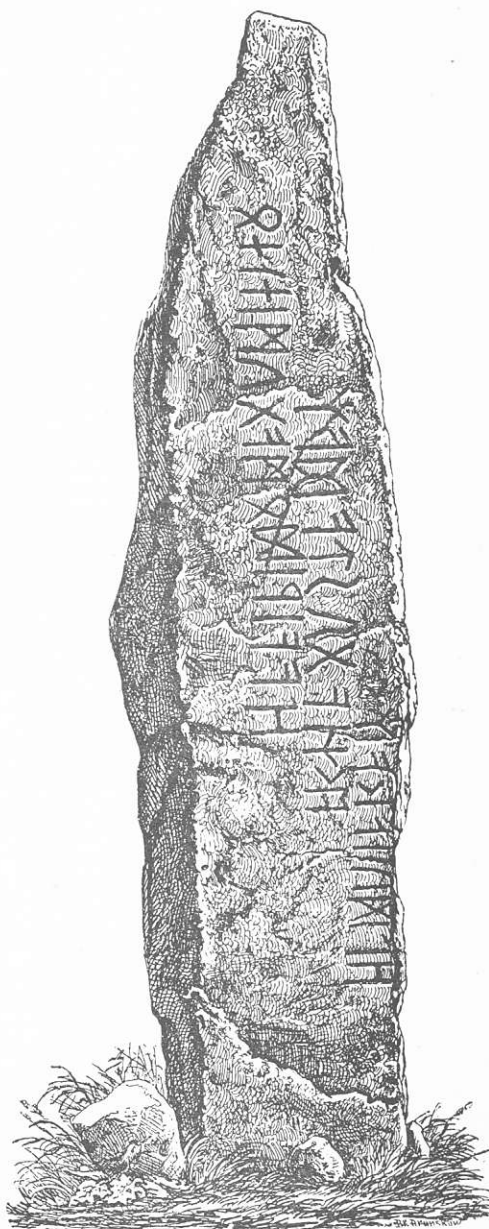
Runestregene efter < k har saadanne Former, at det, naar man ser bort fra den sproglige Mening, kunde stille sig som en Mulighed at læse ikke H h men Y I ai, altsaa ekniag—. Dette synes dog ikke blot af sproglige Grunde aldeles utilstede-

ligt, men ogsaa paa Grund af Trækkene lidet rimeligt. Det vilde være uregelmæssigt, at venstre Kvist af Runen Ψ stod lige ind paa Runen I . De to Skraastreger ved den rette Stav efter k , især Skraastregen til venstre, reise sig ikke paa langt nær saa stærkt opad som ved Runen Ψ de to Gange, denne sikkert forekommer i Indskriften, og strække sig længere ud til Siden. Desuden er i Runen Ψ begge Gange den rette Stav ikke tydelig lige dyb fortsat umiddelbart ovenfor det Sted, fra hvilket Kvistene skille sig ud, hvilket derimod er Tilfældet med den rette Stav efter ek . Fra denne Stav gaar der en bestemt og tydelig indhugget Streg skraat opad til høire, hvilken aldeles ikke passer til Runen H . Hvorledes denne Streg skal forklares, er ikke let at afgjøre. Det synes nødvendigt at antage, at Runeristeren her har hugget feil¹⁾. Bortset fra den nævnte Skraastreg har tredje Rune, som her læses h , en anden Form end h i første og tredje Rad, Forbindelsesstregen mellem de to rette Stave skraaner ved Runen i anden Rad opad mod venstre, medens den i de to andre Tilfælde er omtrent horizontal. Tværstregen synes i anden Rad vistnok at gaa helt ind til den venstre rette Stav, men er nærmest ved denne mindre skarpt begrænset. Naar der i Runen efter k , som her læses h , er temmelig bredt Mellelrum mellem de to rette Stave, har dette vistnok sin Grund i den Afskalling, som fra første Rad, hvor den gaar tæt foran Ψ , fortsætter sig ned i Rad 2, hvor den løber tæt til høire for anden rette Stav af den her som h læste tredje Rune.

Rune 4. Kvistene er omtrent horizontale.

Ogsaa Rune 6 i anden Rad har en

1) Wimmer Runenschr. S. 149 formoder, at Runeristeren først havde til Hensigt at indhugge H med en mod venstre nedad skraanende Mellelstreg; men da han havde hugget P , viste det sig, at denne Rune vilde komme for nær ved den foregaaende > eller blive altfor smal. Han forandrede da det tilsigtede H til H , men maatte lade den først indhuggede Tværstreg blive staaende. En anden Formodning, som Burg Runenschr. S. 120 fremsætter, synes mig urimelig.

uregelmæssig Form, men synes dog at maatte læses som *u* og ikke at kunne læses som et bagvendt *r* (hvormed den i Formen har Lighed) eller som *si*. Første Stav i Runen har en Krumning indad paa Midten, og anden Stav er mere ret end sædvanlig ved *u*. Runen bør derfor vel opfattes som Venderune.

Mellem næstsidste og sidste Rune i anden Rad er en ikke indhugget betydningsløs, her krummet, skraa fordybet Stribe, som fortsættes nedad mod høire gjennem Runer i tredje Rad.

Sidste Rune. Her er kun svage Spor af Staven ovenfor Kvistenes Rod. Den øverste Del af Staven synes at have krummet sig lidt til venstre.

Endelig synes tredje Rad, som begynder længere til venstre end anden, at maatte læses enten:

$\widehat{H} \uparrow$
h l a a i w i d o m a g u m i n i n o
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18

eller

$H \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow \uparrow$ o. s. v.
h a a i w

Rune 1. Forbindelsesstregen er næsten horizontal. Den skraaner ubetydelig nedad mod venstre; men derved er at tage i Betragtning, at Stavene helde lidt til venstre.

Oventil paa anden Stav af første Rune er der en liden Udvidelse mod venstre eller Kvist. Den er meget kortere end de øvrige Kviste i Indskriften og ikke fuldt saa dyb eller bestemt. Prof. Rygh ansér det ikke for umuligt, at den kan være tilfældig. Den synes mig dog snarest at være føiet til Staven med Vilje for at forandre Runen fra *h* til en Binderune \widehat{hl} . Mere herom i det følgende ved den sproglige Tolkning.

Rune 2 er sikkert og tydelig $\uparrow a$ og kan ikke læses som $\uparrow i$. Rune 2 og Rune 3, der heller ikke her synes at kunne læses anderledes end som *a*, har indbyrdes forskellige Former. Kvistene paa Rune 2 skraane nedad, medens de paa Rune 3 er næsten horizontale.

Paa Rune 15 og Rune 17 (*n*) er Kvisten nu meget utydelig. Den lader ud til at have været næsten horizontal, med en svag Holding nedad mod venstre. Rune 16 er sikkert og tydelig $\uparrow i$ og kan ikke læses som *a*.

Jeg gaar nu over til af Indskriften at give en Tolkning, som i alt væsentlig stemmer overens med den, jeg allerede i 1884 har givet.

hadulaika \uparrow er et sammensat Mandsnavn i Nominativ. Andet Led er sikkert **-laika \uparrow** , der er et i mange Mandsnavne hos de forskellige germanske Stammer forekommende Slutningsled. Det heder i historisk Oldnorsk *-lákr*, *-lacr* (f. Ex. i *Áslákr*, *Áslacr*) og *-leikr* (f. Ex. *Hugleikr*), i Angelsaksisk *-lâc* (f. Ex. *Hygelâc*), i Oldhøitysk *-leih* (f. Ex. i *Hugileih*). Det er i Oprindelse identisk med Substantivet oldn. *leikr* „Leg“, men er i Mandsnavne vel at opfatte personligt „den som leger“.

I **hadulaikar** er Stammens udlydende **a** bevaret foran Nominativmærket, og ligesaa viser f. Ex. den gotiske Acc. plur. *laikans*, at Stammen er *laika*.

Navnets første Led er med Hensyn til Form og Betydning mindre sikkert. Man kunde tænke sig Muligheden af, at **hadulaikar** betegnede Udtalen *handulaikar*. Saaledes er nemlig skrevet *kunimudiu* paa Tjurkö-Bracteaten for *kunimundiu*, *lada* paa Tørvik-Stenen A for *landa*, *spidul* paa Fonnaas-Spænden for *spindul*. **hadulaikar** vilde da som første Led indeholde *handu-* af Ordet for „Haand“, got. *handus*. At tostavelles Stammer paa *-u* med første Stavelse lang som første Sammensætningsled beholde sit *u* i Urnordisk, fremgaar af *woduride* Tune, og af *ginu-* paa Kragehul-Spydskaftet. Ordet „Haand“ forekommer oftere som første Led af oldgermanske Personnavne; Förstemann opfører *Hantbert*, *Hantker*, *Handegis*, *Handoildis*, *Hantwin*, *Handolf*. En Sammensætning **Handulaikar* kunde fra Betydningens Side være saa meget mere rimelig, som man i Oldnorsk har Udtrykket *leika við sínar hendr*.

Uagtet den i det foregaaende nævnte Forklaring er mulig, synes en anden Forklaring, som jeg før har fremsat, mig dog langt sandsynligere. Jeg antager, at første Led i **hadulaikar** er Stammen *hapu-* „Kamp“. Denne Stamme forekommer som første Led af et Mandsnavn i tre blekingske Indskrifter, der er skrevne med den længere Rækkes Runer; nemlig i *haþuwulafR* (Istaby), *haþuwolafR* (Stentofta), *haþuwulafa* Accus. (Gømmor). I den historiske Tids nordiske Sprog er dette Led lidet brugeligt i Navne; det forekommer som *høð-* i det sagnhistoriske Navn *Høðbroddr*, hvorom se mit Skrift om Helgedigtene, særlig S. 153. Det samme Led er derimod almindeligt i angelsaksiske Navne som *headu-*, *heado-*, og i oldhøytyske som *hadu-*, mindre oprindeligt *hada-*; det findes ogsaa som første Led af galliske Navne i Formen *catu-*.

Hvis sidstnævnte Forklaring er rigtig, da er **hadulaikar** det samme Mandsnavn som det oldhøytyske *Hadaleih*, der er bevaret i Stedsnavnet *Hadaleihinchova* (nu Hadlikon sydøst for Zürich), hvilket allerede forekommer i 8de Aarhundred.

Et tilsvarende Mandsnavn kan ligesaa tidlig paavises hos Angelsakserne. Det skrives i Haandskrifter af Bedas Kirkehistorie *hadulac* (Sweet The Oldest Engl. Texts S. 147), i northumbriske Genealogier fra 9de Aarh. *headolac* (Sweet S. 168).

Dette Mandsnavn er i Form identisk med det ags. poetiske Appellativ *headolac* „Kampens Leg“, og med det engelske Sværnavn *Hatheloke*, *Adeloke* eller *Adyloke* i Digtet „Torrent of Portugal“, som findes i Haandskrift fra 15de Aarh. (Zupitza i Zeitschr. f. d. Alt. XIX 130).

Som Mandsnavn betegner Ordet „en Kampelegens Mand“, „en Stridsmand“.

Noreen Aisl. u. anorw. Gramm. ² S. 37 forklarer Forskjellen mellem *oldisl. Porleikr* og *Porlákr* af forskjellig Betoning. Jeg formoder, at man engang har bøiet Nomin. *Porlákr* af *-laikar*, men Dat. *Porlæike* af *-laikē*.

Skrivemaaden *hadu-* paa Strand-Stenen, med **d**, afviger fra *haþu-*, med **þ**, paa Stenene fra Istaby, Stentofta og Gømmor, og denne sidste stemmer overens med den sædvanlige angelsaksiske og med den oldtyske Form. Jeg har overveiet to Forklaringsmaader for Skrivemaaden **hadulaikar** med **d**. Den første er følgende. Nordiske Indskrifter med den længere Rækkes Runer har ved nogle Ord i Indlyd

mellem to Vokaler *d*, ved andre *þ*. Saaledes skrives der *tawido* (Guldhornet), *faihido* (Einang), *woduride* (Tune) o. s. v., derimod *haukoþur* (Vånga), *iuþingar* (Reistad) o. s. v. Stentofta-Indskriften har *haþuwolafn* ved Siden af *hedera*. Vi tør da sikkert antage, at *d* og *þ* betegne, ialfald fra først af, forskellige Lyd, der ogsaa i andre germanske Oldsprog begge forekomme i Indlyd, hint den interdental stemte (tonende) Spirant, dette den interdental stemmeløse Spirant, medens historisk oldnordisk Sprog for disse to Konsonanter i Indlyd mellem to Vokaler kun har en eneste, nemlig den interdental stemte Spirant. Man kunde nu formode, at Skrivemaaden *hadulaikar*, ikke *haþulaikar*, var at forklare deraf, at den stemmeløse Spirant allerede i den Mands Mund, som ristede Strand-Indskriften, var gaaet over til den stemte Spirant, saaledes som i historisk Oldnordisk, eller at han idetmindste udtalte den saaledes, at den let kunde forveksles med den Lyd, hvis Tegn var *d*. Denne Formodning (som er bleven optagen af Wimmer Runenskrift S. 222) synes mig dog lidet rimelig, fordi tre blekingske Indskrifter, som sikkerlig er mindst et Aarhundred yngre end Strand-Indskriften, har bevaret Skrivemaaden *haþu*, der paa Stentofta-Stenen forekommer ved Siden af *hedera*.

Den anden Forklaringsmaade af *d* i *hadulaikar* er følgende. Karl Verner har godtgjort, at førgermansk *t* i Indlyd mellem to Vokaler er blevet til germansk *þ*, hvor den umiddelbart forudgaaende Vokal havde Hovedtone, men til *d*, hvor den umiddelbart forudgaaende Vokal ikke havde Hovedtone, og han har herved godtgjort, at de germanske Sprog paa den Tid, da denne Regel fæstede sig, endnu havde bevægelig Betonning som Græsk eller endnu nærmere som Oldindisk. Heraf tør sluttes, at naar f. Ex. Gotisk har *fidurdōgs* med *d*, medens Angelsaksisk har *fyðerfēte* med *ð*, saa grunder denne Modsætning mellem *d* og *ð* sig paa oprindelig Forskjel i Betonningen; se Kluge i Paul-Braunes Beiträge VI, 394. I germanske Nominalcomposita har det oprindelig ikke været nødvendigt, at Hovedtonen laa paa første Leds første Stavelse. Betoningsreglerne for sammensatte Ord har i Germansk ligesom i Græsk og Oldindisk været mere complicerede; jfr. Kluge i Paul-Braunes Beiträge VI, 397 f. Antage vi nu, som vi vel tør, at det her omhandlede Ord for „Kamp“ i det ældste nordiske Runesprog har hedt **hafun*, saa følger altsaa ikke deraf, at dette Ord som første Led i sammensatte Navne ligeledes har havt Formen med *þ*: *haþu*-. Ved Siden af **hafun* synes tværtimod *hadulaikar* berettiget, fordi Hovedtonen her fra først af kan have ligget paa en anden Stavelse end den første. Naar Stentofta-Indskriften derimod har *haþuwolafn*, kan *þ* her være ført over fra Stammeordet. Denne Forklaringsmaade, til hvilken Noreen (Abriss d. germ. Lautlehre S. 129) o. a. har sluttet sig, staar for mig som den sandsynligste.

I anden Linje deler jeg *ek hagustadar*, d. e. „jeg“ med et Mandsnavn i Nominativ. Navneformen *hagustadar* findes ingensteds ellers og kan ikke tilfredsstillende forklares. Jeg finder deri en unoiagtig eller feilagtig Skrivemaade for *hagustaldar*, saaledes som Navnet er skrevet i Valsfjord-Indskriften, ved hvilken jeg skal tale om Navnets Forekomst andensteds og om dets etymologiske Betydning. Skrivemaaden *hagustadar* for *-staldar* kan sammenlignes med *harats* = *Haralds* paa Søndervissing-Stenen ved Siden af *haraltr* paa Jællinge-Stenen (hvilket

Wimmer Runenschrift S. 224 nævner) og *atra* Liljegren Run-Urk. 1266 (Runverser Nr. 106) d. e. *aldra* = oldn. *albra*. Ligesaa har en Spænde fra Bezenye i Ungarn *godahid* = *Godahild* (Wimmer i Aarbøger 1894 S. 35 f.).

I tredje Linje deler jeg: *hlaaiwido magu minino*.

Jeg antager, at Stenhuggeren først feilagtig har hugget *haaiwido* for *hlaiwido* (𐌺 for 𐌺), men at han derpaa, efter at have opdaget sin Feil, har sat den lille Hage til paa *h* for at forandre dette til *hl*. Herfor synes følgende Omstændigheder at tale: 1) at Udvidelsen oppe paa *h* er saa kort og uregelmæssig; 2) at der i Indskriften ellers ikke er anvendt Binderune, hvortil der i Linjens Begyndelse ikke var nogen Opfordring for Rummets Skyld; 3) at Fordobling af Vokaler er saa sjelden i den længere Rækkes Runeindskrifter¹⁾.

Jeg vover derfor ikke at slutte mig til en Forklaring, som er mig meddelt af Prof. Noreen, at det dobbelte *a* i *hlaaiwido* antyder et Mellemstadium *āi* i Lydudviklingen fra *āi* til *ā²⁾*.

hlaaiwido, som med Hensyn til Endelse maa sammenstilles med *tawido* paa Guldhornet, *faihido* Einang, *worahito* Tune (Norg. Indskr. I 19—21), er Præter. 1ste Pers. Ental af et Verbum **hlaivjan*. Dette er regelret afledet af *hlaiva* paa Bø-Stenen „Gravhaug“, got. *hlaiv* „Grav“; se Norg. Indskr. I 240. *hlaaiwido* stemmer baade med Hensyn til Afledningsmaade og til Betydning overens med oldn. *heygja*, som er afledet af *haugr*; det betyder altsaa „(jeg) lagde i Gravhaug“, „(jeg) begrov i Haug“.

magu er Acc. sing. og betyder „Søn“; den tilsvarende Nominativform maa have været **magur*. Paa Stentofta-Stenen læser jeg i 4de Linje *magiu*, Dativ af samme Ord. I Gotisk heder det *magus*, Accus. *magu*, og betyder „Gut“ (*μαῖς, τέκνον*). I Angelsaksisk betyder *magu*, som bruges i Digtersproget, ung Mand, Søn, Tjener, ogsaa Mand overhoved. I historisk Oldnorsk betegner *mogr*, som mest bruges i det poetiske Sprog, Gut, ung Mand, Søn eller Mand overhoved. I Betydning „Søn“ er Genetiv *makar* brugt i den versificerede Indskrift paa Bjørneby-Stenen (Degernes, Smaalenene), der er skreven med omtrent samme Slags Runer som Hovedindskriften paa Rök-Stenen.

minino er Accus. Ental Hankjøn og betyder „min“. Denne Form er vigtig baade ved andet *i* og ved *o* i Udlyden. Vokalen *i* foran andet *n* findes ogsaa i *sinin* (Acc. sg. m. af „sin“), som er skrevet umiddelbart foran *sumu* paa Qvarntorp-Stenen i Østergötland, hvis endnu ikke udgivne Indskrift vistnok ikke er ældre end anden Halvdel af 11te Aarhundred, men baade i Runeformer og Sprogformer tildels viser Efterligning af ældre Indskrifter, deriblandt ogsaa af Indskrifter med den længere Rækkes Runer. Jfr. Norg. Indskr. I 124. Kluge har med urnord. *minino* sammenstillet ags. Accus. sing. masc. *ænne* (af *ān*, *én*), der forudsætter en

1) To *a*'er sammen findes i Indskriften paa Viemose-Spænden: *aadagasu laasauwiŋa*.

2) Herimod taler mulig ogsaa den Omstændighed, at endnu Fonnaas-Indskriften, som maa være yngre end Strand-Indskriften, skriver *aih* (med Runen 𐌺) = oldn. *á* „eier“, medens denne Indskrift har en Form af *ār*-Runen for langt *a*. Dog synes Tvetydigheden at have holdt sig længere i Enstavelsesformen *aih* end i Trestavelsesformer. Se Norg. Indskr. I 57 f.; 197; 250.

urgermansk Form **aininō*. Streitberg sammenstiller hermed ogsaa den northumbr. Accus. *dene* „den“.

De got. Former er *meinana*¹⁾, *seinana*, *ainana*, o. s. v. Gotisk *-a* i Udlyden synes her at være opstaaet af ældre *-ō*, efter *hwarjanoh* ved Siden af *hwarjana* at dømme.

I urnord. *mīninō* synes *-ō* at være en enklitisk Partikel, som forudsætter en indogerm. Form *-ōm* og som mulig er af samme Oprindelse som *-ov* i græsk *ἔγών*²⁾.

Formen *mīninō* har jeg tidligere (Aarbøger 1884 S. 91) forklaret saa, at det skulde være opstaaet af **mīnanō*, fordi anden Stavelse var svagest betonet. Saaledes forklares Formen ogsaa af Kluge, som sammenligner got. *fiudinassus* af *fiudans*.

Men det synes (som Johansson formoder) muligt, at *-inō* i *mīninō*, **aininō* (ags. *enne*) er opstaaet af *-ēnō*, der maa forudsættes i urgerm. **fenō* (northumbr. *dene*), og at dette *ē* (som *ē* regelret) hører hjemme i en Stavelse, som havde Hovedtone paa den Tid, da de germanske Sprog havde fri Betoning.

Den historisk nordiske Form *mīnn*, *mīnn* synes ikke at være udgaaet umiddelbart fra urnord. *mīninō*, men fra en urnordisk Sideform til dette med kort Endevokal³⁾. Allerede paa Sølvesborg-Stenen i Bleking (c. 750—775) finde vi i Acc. sg. m. *sunu sin* (Wimmer Runenschr. S. 228). Medens Kluge (i Pauls Grundriss² I S. 502) mener, at got. *pana* er opstaaet af **panōn*, formoder Prof. Torp, at det udlydende *-a* i got. *meinana* er opstaaet af førgermansk *-ō*, derimod *-ō* i *minino* af førgermansk *-ōm*.

Den hele Indskrift

hadulaikar
ek hagusta[l]dar
hlaiwido magu minino

oversætter jeg:

„Hadulaik (hviler her). Jeg Hagustald hauglagde (eller: begrov i Haug) min Søn“.

I **hadulaikar** finder jeg Navnet paa Hagustalds Søn, over hvem Faderen har ladet kaste Haug og reise Mindesten med Runeindskrift.

¹⁾ *meinna* i Matth. 11, 10, men Haandskriftet har i samme Vers *feinana*, og *meinana* forekommer oftere ellers. Dog jfr. *aimohun*.

²⁾ Jfr. herom Hirt i Sievers Beitr. XVIII 299; Streitberg Ugerm. Gramm. S. 269; Mahlow, Die langen Vocale S. 56, 63—68; J. Schmidt Kuhns Z. 26 S. 29; Brugmann Grundriss¹ II 777; Johansson i Bezzensbergers Beitr. XVI 162 f.

³⁾ Heinzl antager, at **o** i **minino** har havt en anden Kvalitet end i **tawido**, **runo** og sandsynligvis været kort **o**, fordi det er faldt bort i historisk Nordisk, men han oplyser ikke dette **-o** nærmere. Kock siger: „*Mīninō* har, oberoende av den vanliga synkoperingsregeln och före dennas tillämpning, öfvergått till **mīnnō* på grund af likheten hos de två omedelbart efter hvarandra följande stavelserna *-in* . . . **Mīnnō* utvecklades på vanligt sätt till *mīnn*“. Men hvorfor blev da **mīnnō* ikke til *mīnna*?

Det er almindeligt i Indskrifter, som er skrevne med den længere Rækkes Runer, at den Mand, som rister Runerne, i Indskriften taler i første Person. Se Norg. Indskr. I 7 f. Paa mange Stene med Indskrift i de ældre Runer (f. Ex. Stenene fra Tørvik A i Hardanger, Bratsberg i Søndre Trondhjems Amt, Berga i Södermanland, Vånga i Vestergötland) og paa enkelte med forholdsvis gammel Indskrift i den kortere Rækkes Runer (f. Ex. Stenen fra Haverslund, Slesvig) staar alene Navnet paa den Afdøde, til hvis Minde Indskriften er ristet, i Nominativ, saa at et Verbum maa tænkes til. Dette er ogsaa Tilfældet ved *hadulaika* i Strand-Indskriften, men her følger en fuldstændig Sætning med forskjelligt Subject. I denne Henseende synes Reistad-Indskriften at være analog; se Norg. Indskr. I 222 f.

Det er ikke Vers vi læse paa Strand-Stenen, men Ordene er dog — og, som jeg tror, med Vilje — sammenstillede saaledes, at de danne Alliteration: *ek hagustaldar hlaiwido magu minino*. Indskriftens Sprog synes mig løftet over den prosaiske Dagligtale Sprog, thi *sunur* (*sunr*) og ikke *magur* (*mogr*) har fra den ældste Tid af været det sædvanlige prosaiske Ord for „Søn“.

magu synes her valgt for Alliterationens Skyld. Det fortjener ogsaa at mærkes, at Sønnens Navn her, som saa ofte, danner Alliteration med Faderens.

Ved Bestemmelse af Strand-Stenens Tid vil det have Indflydelse, hvilken af de to foran nævnte Forklaringer af *d* i *hadulaika* og af *aai* i *hlaiwido* man holder for den rette.

Strand-Indskriften har af Runerne *k*, *ᚱ*, *a* de samme gamle Former som f. Ex. Reistad-Indskriften, men har *ek*, medens Reistad-Indskriften har *ik*. Den førstnævnte Indskrift synes mig noget ældre. Efter et Skjøn sætter jeg Strand-Indskriften til Tiden omkring Midten af 6te Aarhundred.